

*The article deals with quality management training of future teachers of computer science as a pedagogical problem. The inconsistencies that arise during quality management training of future teachers of computer science have been determined. The features of a quality management system of training future teachers of computer science have been analyzed. It is noted that the rapid development of information tools is a priority of state policy in developed countries. It is proved that computer communication with modern technology training can significantly influence the formation of organizational forms and methods. Present imposing new conditions of society require significant changes in preparation of future teachers as professionals teaching cases, increasing quality requirements of the educational process, which certainly affects the formation of training. The rapid development of the information society leads to problems with quality training future teachers of computer science, and especially the issue of quality management training. Quality professional formation and development of future science teachers largely determines the nature and the fate of the educational process, helping to bring it in line with modern living needs of the country. At the present time there is no single approach to quality management training future teachers of science, not the criteria and performance quality management training future teachers of computer science and related methods of educational assessment. Quality management training future teachers of computer science in the modernization of education is an integral part of the educational process, but at this stage has certain disadvantages. Improvement of the quality management system will facilitate training in high-quality teacher training so that the teacher could prepare future citizens to live in a modern society where a crucial role has been played by information, scientific knowledge and innovation. The rapid development of information tools is a priority of state policy in developed countries. Computer communication with modern technology training can significantly influence the formation of a new educational content and modify organizational forms and methods.*

**Key words:** management, quality, training, future teachers of informatics, system.

УДК 378.013

**Павко Анатолій Іванович,**  
доктор історичних наук, професор,  
завідувач кафедри суспільних та політичних наук НАУ,  
НАН України  
**Курило Людмила Федорівна,**  
кандидат педагогічних наук, доцент НАУ

## ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКИ І МИСТЕЦТВА

*У статті педагогіка вищої школи розглядається синхронно і як наука, і як мистецтво. Авторами зазначено, що педагогіка вищої школи має всі критеріальні ознаки, сукупність яких дає підстави без будь-яких сумнівів віднести педагогіку вищої школи до галузі теоретичного і прикладного наукового знання. У статті обґрунтовано чинники, що визначають статус педагогіки вищої школи як науки.*

**Ключові слова:** детермінанти педагогіки, педагогіка вищої школи, мистецтво, наука, наукове знання.

На протязі століть триває гостра полеміка між педагогами-теоретиками і практиками стосовно того, чи є педагогіка наукою або мистецтвом. Інтелектуальний рефрен цих дискусій цілком закономірно екстраполюється і на сферу педагогіки вищої школи. Зазначимо, що педагогіка вищої школи як окрема галузь соціогуманітарного та педагогічного знання розкриває закономірності, принципи навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, специфічні проблеми здобуття вищої освіти. На слушну думку М. Фіцули, педагогіка вищої школи це наука про закономірності навчання і виховання студентів, а також їх наукову і професійну підготовку як фахівців відповідно до вимог держави [8, с. 7]. Мають сенс ті дослідники, які стверджують, що об'єктом вивчення педагогіки вищої школи є система вищої освіти та складні внутрішньосуперечливі, і разом с тим цілісні педагогічні процеси, які відбуваються в її структурі [2, с. 14]. На наш погляд, предметом педагогіки вищої школи доцільно вважати розробку теоретико-методологічних і прикладних

проблем формування сучасного з чітко визначеною інтелектуальною домінантою висококваліфікованого фахівця у певній галузі суспільно корисного виробництва. Слід зауважити, що педагогіка вищої школи, яка виникла на базі загальної педагогіки, відповідно містить в собі фундаментальний (теоретичний) і прикладний (методичний) рівні. Якщо вивчення фундаментального рівня педагогіки спрямоване на становлення відповідного педагогічного світогляду, то прикладний рівень педагогічної науки репрезентовано фаховими методичними або дидактиками [1, с. 12]. Очевидним є і те, що педагогіка вищої школи, яка вивчає актуальні проблеми антропологічного та творчого буття людини виступає в двох площинах – в якості педагогічної науки чи педагогічної практики. Такий дуалізм вузівської педагогіки зумовлює її тяжіння як науки до прикладних аспектів досліджень, а як практики – до індивідуальних педагогічних технологій та науково обґрунтованих засад чіткої організації освітнього середовища та ефективного управління ним [5, с. 10].

Узагальненим синтетичним чинником такої взаємодії фундаментального та прикладного рівня педагогіки вищої школи може, наприклад, слугувати така універсальна педагогічна категорія як педагогічна культура, що являє собою інтегративну сукупність фізичних, інтелектуальних і моральних якостей, професійних знань і умінь, необхідних для успішної навчальної та виховної роботи [3, с. 641].

З нашої точки зору, в ідентифікаційному та інтерпретаційному сенсі педагогіку вищої школи варто розглядати синхронно і як науку, і як мистецтво, інтелектуальній потенціал, змістовне наповнення і специфіка яких у кінцевому підсумку спрямовані на дослідження та перетворення людини як в інтересах її самої, так і суспільства в цілому. Отже, в системі поліструктурного соціогуманітарного знання та з врахуванням сучасної педагогічної практики у педагогіці вищої школи на концептуальному рівні слід вбачати синтез науки і мистецтва. На цьому важливо зробити особливий акцент, оскільки в літературі дістали поширення безальтернативні позиції, односторонні концептуальні підходи, сутність яких полягає в тому, що певна частина дослідників ідентифікує педагогіку вищої школи як науку, а інша, навпаки, пов'язує її виключно з цариною мистецтва. В контексті ретроспективи поглядів педагогів минулого нагадаємо, що свого часу корифей класичної педагогічної думки К. Ушинський у своїй відомій праці «Педагогічна антропологія» обґрунтовував думку про те, що «педагогіка – це не зібрання правил виховної діяльності» [7, с. 8]. Він радив своїм колегам по педагогічному цеху називати педагогіку мистецтвом, а не «наукою виховання». На наш погляд, педагогіка вищої школи має всі критеріальні ознаки, сукупність яких дає підстави без будь-яких сумнівів віднести педагогіку вищої школи до галузі теоретичного і прикладного наукового знання. Слід підкреслити, що педагогіка вищої школи як наука – це розділ педагогіки, який досліджує проблеми становлення, функціонування і розвитку вищої освіти як чинника соціально-культурного формування людини на вищих рівнях освітньої системи [5, с. 16].

На нашу думку, статус педагогіки вищої школи як науки визначають, наприклад, такі чинники:

1. Вузівська педагогіка має чітко окреслені об'єкт та предмет дослідження, методологічний інструментарій для вивчення явищ та процесів педагогічної дійсності;

2. Органічно взаємодіє та продуктивно використовує інформаційний і теоретико-методологічний потенціал соціогуманітарних і педагогічних наук;

3. Спирається у науково-пізнавальному сенсі на розгалужений і апробований належним чином у дослідницькому пошуку власний понятійно-категоріальний апарат;

4. Здійснює аналіз закономірностей та особливостей, які характеризують цілісний науково-педагогічний та навчально-виховний процес в системі вищої освіти;

5. Вивчення педагогічних проблем вищої школи передбачає також прогнозування і моделювання

педагогічних процесів та ситуацій, застосування яких має свою логіку, методи та методику дослідження. В цілому ж, як наука, педагогіка вищої школи являє собою сукупність загальних та спеціальних знань, які є теоретичним підґрунтям наукової картини цілісного педагогічного процесу, який здійснюється в системі вищих навчальних закладів.

Творчо використовуючи педагогічну спадщину К. Ушинського у ретроспективному сенсі, нагадаємо, що він наполягав на необхідності чіткого розуміння викладачами і вихованцями тих відмінностей, які лежать «між педагогікою в широкому розумінні, як зібранням наук, спрямованих до однієї мети, і педагогікою у вузькому розумінні, як теорією мистецтва, виведеною з цих наук» [7, с. 9].

Сучасник К. Ушинського, відомий педагог модерної доби П. Каптерев, рішуче відкидав спроби окремих педагогів-теоретиків і практиків протиставити науку та мистецтво. На його переконання, «педагог-методолог повинен постійно пам'ятати, що метод містить в собі елементи науки та мистецтва» [4, с. 44]. Якщо завдання методолога полягає в розробці наукового боку метода, то завдання викладача – у мистецтві його застосування у навчальному процесі. «Без мистецтва, без викладацького таланту, – підкреслював П. Каптерев, – успішне застосування загального до конкретного є неможливим» [4, с. 45]. На думку видатного педагога, «мистецтво є додатком до науки і людина мистецтва постійно обертається в сфері наукових додатків і формул» [4, с. 52]. За його лаконічним визначенням, саме «застосування наукових законів до вимог життя і є мистецтвом» [4, с. 51].

В сучасних умовах модернізації вищої освіти України до європейських критеріїв і стандартів ми все більше переконуємося в тому, що у галузі педагогіки вищої школи вкрай необхідним і корисним є глибоке взаємопроникнення ідеалів і принципів науки і мистецтва. Педагогіку вищої школи потрібно не лише усвідомлено віднести до царини науки, але й розуміти її мистецькі риси та закономірності. Адже мистецтво в педагогіці це реалізація педагогічної теорії на практиці, досягнення високого рівня майстерності. У модифікованому вигляді педагогічне мистецтво слід розглядати як високий рівень педагогічної майстерності, тобто педагогічних вмінь, які ґрунтуються на педагогічних переконаннях [6, с. 38]. Необхідно також зважати й на те, що важливими складовими педагогічного мистецтва, крім професійних вмінь і навичок, є також ґрунтовні знання, ефективне педагогічне спілкування, якісна педагогічна техніка, творча наснага і вражаюча педагогічна імпровізація. Зазначимо у цьому зв'язку, що імпровізація як вид і компонент творчості є продуктом єдності інтуїтивного і логічного. Специфіка педагогічної імпровізації як структурного елемента педагогічної діяльності, полягає в тому, що вона здійснюється зненацька, без попередньої підготовки [9, с. 31]. Варто вказати на те, що імпровізація надає привабливості педагогічній діяльності і майстерності, сприяє динамічному втіленню творчих задумів викладача, допомагає орієнтуватись в найбільш несподіваних педагогічних ситуаціях, блискучо

знаходити оптимальний вихід з них, загострювати увагу та поглиблювати інтерес студентів до навчання.

Отже, методологічний і творчий синтез наукових та мистецьких принципів, засобів, компонентів при дослідженні, осмисленні і практичній

реалізації різноманітних теоретичних і прикладних аспектів педагогіки вищої школи є імперативом, необхідною передумовою для забезпечення її інтелектуального, інноваційного статусу як однієї з провідних вузівських соціогуманітарних дисциплін.

#### Список використаних джерел

1. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Донецьк : Акцент ПП, 2014. – 416 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : білінгвальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – Житомир : Видавництво ЖДУ, 2013. – 291 с.
3. Енциклопедія освіти / В. Г. Кремень (головний редактор). – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Каптерев П. Ф. Избранные педагогические произведения / под. ред. А. М. Арсеньева. – М. : Педагогика, 1982. – 704 с.
5. Педагогіка вищої школи / за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – К. : Педагогічна думка, 2009. – 256 с.
6. Стефановская Т. А. Педагогика: наука и искусство : курс лекцій : учебное пособие для студентов, преподавателей, аспирантов / Т. А. Стефановская. – М. : Совершенство, 1998. – 368 с.
7. Ушинский К. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии / К. Ушинский. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 576 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 2-ге вид., допов. – К. : Академвидав, 2014. – 456 с.
9. Харькин В. Н. Педагогическая импровизация: теория и методика / В. Н. Харькин. – М. : Магистр, 1992. – 160 с.

*В статтє педагогика высшей школы рассматривается синхронно и как наука, и как искусство. Авторами отмечено, что педагогика высшей школы имеет все критериальные признаки, совокупность которых дает основания без всяких сомнений отнести педагогику высшей школы к области теоретического и прикладного знания. В статтє обоснована факторы, определяющие статус педагогики высшей школы как науки.*

**Ключевые слова:** детерминанты педагогики, педагогика высшей школы, искусство, наука, научное знание.

*The article view pedagogy of high school simultaneously as a science and as an art. The authors stated that pedagogy of high school has all the signs of criteria, the totality of which gives ground to include without any doubts the pedagogy of high school into the field of theoretical and applied scientific knowledge. In the article the factors that determine the status of pedagogics as a science have been determined.*

**Key words:** determinants of pedagogy, pedagogy of higher education, art, science, scientific knowledge.

УДК 378.033

**Фенчак Любов Михайлівна,**  
кандидат педагогічних наук, доцент,  
Мукачівський державний університет

## ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТА В УМОВАХ ВНЗ

*Формування екологічної культури майбутніх вчителів початкових класів є частиною їх професійної підготовки, а його зміст передбачений новою концепцією розвитку вищої школи. Об'єктивно виникає потреба внесення ефективних змін у зміст і методи підготовки фахівців відповідно до їх майбутньої діяльності. В статті розглядається питання про необхідність формування екологічної культури майбутніх вчителів початкових класів, обґрунтовано технологію ефективного функціонування. Процес удосконалення екологічної культури студентів педагогічного напрямку підготовки має здійснюватися системно, реалізуючи конструктив трьох провідних факторів - екологічної освіти; екологічного виховання; еколого-практичної діяльності. На основі власних спостережень та досліджень виявлено, що у ВНЗ наявна система формування екологічної культури студентів, але вона містить тільки деякі елементи та фрагменти під час навчально-виховного процесу. У зв'язку з цим досліджено основні принципи, фактори і умови забезпечення екологічної культури студентів, що створюють об'єктивні можливості розроблення педагогічної системи означеного процесу. Від якості підготовки майбутніх вчителів залежатиме рівень культури й моралі майбутніх поколінь, а, отже, і їхнє ставлення до природи.*

**Ключові слова:** екологічна освіта, екологічна культура, організація навчально-виховної роботи, педагогічні умови, педагогічна система.